

I WOJNA ŚWIATOWA _____ 1

Służba zdrowia w organizacjach paramilitarnych i w wojsku – *Marek Dutkiewicz* _____ 3

Polscy lekarze w czasach I wojny światowej i walk o granice – *Józef Janczy* _____ 11

I wojna światowa _____ 12

Zabór austriacki _____ 12

Legiony Polskie _____ 16

Zabór rosyjski _____ 18

Zabór pruski _____ 21

Do Polski z odległych stron _____ 22

Walki o Lwów w 1918/1919 r. _____ 23

Powstanie wielkopolskie _____ 25

Powstania śląskie _____ 28

Wojna polsko-bolszewicka _____ 32

II RZECZPOSPOLITA _____ 37

Sytuacja polityczno-społeczna – *Jerzy Supady* _____ 39

Zarys dziejów politycznych _____ 39

Struktura społeczna _____ 44

Stan gospodarczy i kulturowo-cywilizacyjny _____ 46

Zamknięta i otwarta opieka zdrowotna – *Elżbieta Więckowska* _____ 53

Szpitalnictwo epidemiczne w latach 1918–1924 _____ 53

Zamknięta opieka zdrowotna _____ 56

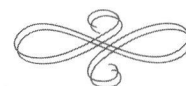
Otwarta opieka zdrowotna _____ 60

Kształtowanie się ochrony zdrowia – *Elżbieta Więckowska* _____ 65

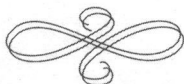
Sytuacja epidemiologiczna _____ 65

Publiczna służba zdrowia _____ 69

Polityka zdrowotna państwa _____ 72

Ustawy o zawodzie lekarza – <i>Walentyna Krystyna Korpalska</i> _____	75
Ustawa o wykonywaniu praktyki lekarskiej (1921) _____	76
Rozporządzenie Prezydenta RP o wykonywaniu praktyki lekarskiej (1932) _____	77
Rozporządzenie Prezydenta RP o wykonywaniu zawodu lekarza dentystry i technika dentystrycznego (1927) _____	79
System ubezpieczeń społecznych – <i>Jolanta Sadowska</i> _____	83
Podstawy prawne ubezpieczenia zdrowotnego _____	83
Struktura organizacyjna lecznictwa podstawowego w sektorze ubezpieczeniowym _____	86
System ambulatoryjny i prywatnego gabinetu _____	86
System lekarza domowego _____	88
Szpitale i sanatoria Kasy Chorych/Ubezpieczalni Społecznej _____	90
Działalność lecznicza _____	90
Działalność profilaktyczna _____	91
Zasady finansowania świadczeń leczniczych _____	93
Wojskowa służba zdrowia – <i>Andrzej Felchner</i> _____	95
Wprowadzenie _____	95
Organizacja wojskowej służby zdrowia _____	96
Zakłady lecznicze _____	98
Korpus oficerów wojskowej służby zdrowia _____	99
Kształcenie podyplomowe _____	101
Plany mobilizacyjne wojskowej służby zdrowia _____	102
Polski Czerwony Krzyż – <i>Józef Janczy, Jerzy Supady</i> _____	105
Lecznictwo uzdrowiskowo-sanatoryjne – <i>Zygmunt Wiśniewski, Danuta Reško, Jerzy Supady</i> _____	111
Lecznictwo sanatoryjne _____	115
Izby lekarskie – <i>Zygmunt Wiśniewski</i> _____	117
Ustawa o samorządzie lekarskim _____	117
Cele i zadania izb lekarskich _____	118
Początki działalności _____	119
Dokonania i porażki _____	120
Kadencja konfrontacji _____	124
Towarzystwa lekarskie – <i>Krzysztof Brożek</i> _____	127
Towarzystwa ogólne _____	127
Towarzystwa specjalistyczne _____	129
Organizacje związkowe _____	131
Zebrania i zjazdy towarzystw _____	131
Kursy towarzystw _____	132
Czasopisma towarzystw _____	133
Biblioteki towarzystw _____	133
Towarzystwa w projekcie systemu kształcenia podyplomowego lekarzy _____	134
Towarzystwa w społecznej służbie zdrowia _____	134
Organizacja wyższego szkolnictwa medycznego – <i>Wanda Wojtkiewicz-Rok</i> _____	137
Stan szkolnictwa polskiego w latach 1916–1920 _____	137
Prace nad reformą studiów medycznych _____	140
Unifikacja programu kształcenia w ramach regulacji prawnych _____	145
Organizacja studiów medycznych _____	156
Zasady rekrutacji _____	156
<i>Numerus clausus</i> _____	160

Nostryfikacje dyplomów zagranicznych _____	164
Organizacja praktyk lekarskich _____	169
Przepisy dotyczące tytułu nadawanego absolwentom wydziałów lekarskich _____	170
Zasady przyznawania stopni i tytułów naukowych _____	174
Uniwersyteckie wydziały lekarskie i uczelnie stomatologiczne –	
<i>Wanda Wójtkiewicz-Rok</i> _____	179
Wydział Lekarski Uniwersytetu Jagiellońskiego _____	179
Wydział Lekarski Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie _____	185
Wydział Lekarski Uniwersytetu Warszawskiego _____	190
Wydział Lekarski Uniwersytetu Poznańskiego _____	196
Wydział Lekarski Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie _____	202
Organizacja kształcenia stomatologicznego _____	211
Kształcenie stomatologów _____	211
Państwowy Instytut Dentystyczny (PID) _____	214
Akademia Stomatologiczna (AS) _____	218
Zagadnienie feminizacji zawodu dentystycznego _____	220
Nauczanie etyki lekarskiej w programach studiów medycznych – <i>Aleksandra Kładna</i> _____	223
Instytuty medyczne – <i>Jerzy Supady</i> _____	229
Państwowy Zakład Higieny _____	229
Instytut Radowy _____	238
Liga Higieny Psychiczej, Instytut Higieny Psychiczej i Państwowa Szkoła Higieny _____	245
Instytut Medycyny Morskiej i Tropikalnej _____	247
Stowarzyszenie Polski Instytut Przeciwrakowy we Lwowie (SPIP) _____	247
Wydział Lekarski Polskiej Akademii Umiejętności – <i>Wojciech Noszczyk, Izabela Gac</i> _____	249
Wznowienie działalności PAU _____	249
Działalność Wydziału Lekarskiego _____	251
Anatomia prawidłowa – <i>Ryszard W. Gryglewski</i> _____	257
Szkoła anatomiczno-przyrodnicza Kazimierza Kostaneckiego _____	257
Antropologiczny kierunek badawczy w anatomii _____	261
Kraniologia i anatomia antropologiczna ras ludzkich _____	265
Cytoarchitektonika mózgu _____	267
Anatomia rozwojowa i topograficzna _____	269
Anatomia patologiczna – <i>Ryszard W. Gryglewski</i> _____	273
Anatomia patologiczna zmian nowotworowych i mechaniki nowotworzenia _____	273
Anatomia patologiczna i patofizjologia zaburzeń układów wielonarządowych _____	281
Anatomia patologiczna w badaniach klinicznych _____	285
Stan zapalny _____	287
Podręczniki _____	287
Histologia – <i>Ryszard W. Gryglewski</i> _____	289
Początki histologii _____	289
Histologia w okresie międzywojennym _____	290
Histologia tkanki nerwowej _____	290
Histochemia i histologia embriologiczna _____	294
Kierunek histofizjologiczny i hodowle tkankowe _____	297
Histologia porównawcza _____	298
Cytofizjologia i mechanika rozwojowa _____	299
Biologia lekarska – <i>Ryszard W. Gryglewski</i> _____	303
Rudolf Weigl i narodziny światowej riketsjologii _____	303

Neuroendokrynologia i endokrynologia doświadczalna	308
Biologia mechanizmów rozwoju	310
Etologia i mechanizmy dziedziczenia	313
Mikrobiologia i bakteriologia – <i>Ryszard W. Gryglewski</i>	315
Odo Bujwid i początki nowoczesnej bakteriologii	315
Mechanizm i warunki zakażenia	317
Immunochemia i chemiczne podstawy zakażeń bakteryjnych	318
Serologia i immunologia	320
Mikrobiologia kliniczna	323
Mikrobiologia porównawcza	325
Fizjologia – <i>Ryszard W. Gryglewski</i>	327
Fizjologia trawienia	327
Neurofizjologia	330
Fizjologia procesów regulacyjnych	333
Patofizjologia i fizjologia układu trawienia oraz krążenia	336
Czynności wegetatywne układu nerwowego	338
Fizjologia automatyzmu serca	339
Chemia lekarska (biochemia) – <i>Ryszard W. Gryglewski</i>	341
Poszukiwania jedności biochemicznej organizmów żywych	341
Biochemia witamin i procesów nowotworowych	343
Biochemia przemiany materii	345
Amonogeneza i glikogenoliza	348
Biochemia porównawcza mechanizmów regulacyjnych	351
Ośrodek wileński	353
Farmakologia – <i>Ryszard W. Gryglewski</i>	357
Farmakologia procesów regulacyjnych i wydzielniczych	357
Farmakologia eksperymentalna	359
Farmakologia i fizjologia przewodu pokarmowego	362
Farmakologia kliniczna	365
Farmakodynamika i nauka o leku	367
Patologia ogólna i doświadczalna – <i>Ryszard W. Gryglewski</i>	369
Patologia w rozumieniu Karola Kleckiego	369
Onkologia	371
Patologia doświadczalna	372
Patofizjologia nerek	374
Choroby wewnętrzne – <i>Bogumiła Kempieńska-Miroslawska, Adam J. Białas</i>	377
Ośrodki pracy naukowo-klinicznej	377
Kraków	377
Łwów	378
Warszawa	380
Wilno	383
Poznań	383
Wybrane zagadnienia naukowo-badawcze	384
Pulmonologia	384
Kardiologia	384
Gastrologia	388
Diabetologia	391
Hematologia	393

Pediatria – <i>Bogumiła Kempieńska-Mirośławska</i> _____	395
Pierwsze lata powojenne _____	395
Obszary zainteresowań badawczych i działalności leczniczej _____	398
Choroby zakaźne _____	403
Błonica _____	403
Płonica _____	404
Odra _____	404
Ospa _____	405
Inne choroby dziecięce _____	405
Organizacja opieki nad dzieckiem _____	407
Ftyzjatria – <i>Bogumiła Kempieńska-Mirośławska</i> _____	409
Kształtowanie się ftyzjatrii jako odrębnej specjalności _____	409
Gruźlica jako problem społeczno-medyczny _____	411
Badania nad patogenezą gruźlicy _____	413
Klasyfikacja gruźlicy _____	414
Szczepienia przeciwgruźlicze _____	415
Diagnostyka i leczenie gruźlicy _____	417
Dermatologia i wenerologia – <i>Bogumiła Kempieńska-Mirośławska</i> _____	419
Wprowadzenie _____	419
Kliniki i oddziały dermatologiczne _____	421
Choroby dermatologiczne _____	424
Choroby weneryczne _____	426
Polskie Towarzystwo Dermatologiczne _____	427
Neurologia – <i>Bogumiła Kempieńska-Mirośławska</i> _____	429
Ośrodki neurologiczne _____	429
Prace naukowe _____	433
Towarzystwa, czasopisma i zjazdy naukowe _____	438
Psychiatria – <i>Tadeusz Nasierowski</i> _____	439
W cieniu wielkiej wojny _____	439
Starania o poprawę warunków i jakości leczenia psychiatrycznego _____	443
Starania o rozdzielenie katedr i klinik neurologiczno-psychiatrycznych _____	445
Działalność naukowa _____	446
Los osób chorych psychicznie w okupowanej Polsce _____	451
Okulistyka – <i>Hanna Celnik</i> _____	455
Osiągnięcia okulistyki _____	455
Jaglica _____	458
Jaskra _____	460
Zaćma _____	461
Zez _____	462
Kiła narządu wzroku _____	463
Wiewiór (rzeżączka) _____	465
Gruźlica gałki ocznej _____	465
Wprowadzenie do nauk zabiegowych – <i>Andrzej Wysocki, Józef Janczy</i> _____	467
Chirurgia – <i>Andrzej Wysocki, Józef Janczy</i> _____	471
Chirurgia w miastach uniwersyteckich _____	471
Chirurgia poza miastami uniwersyteckimi _____	476
Problemy zawodowe chirurgów _____	476
Ginekologia i położnictwo – <i>Andrzej Wysocki, Józef Janczy</i> _____	483

Laryngologia – <i>Andrzej Wysocki, Józef Janczy</i>	489
Wyodrębniające się specjalności zabiegowe – <i>Andrzej Wysocki, Józef Janczy</i>	495
Urologia	495
Ortopedia i traumatologia	497
Neurochirurgia	499
Onkologia	500
Radiologia – <i>Andrzej Urbanik</i>	503
Początki radiologii	503
Rozwój radiologii	507
Polski sprzęt radiologiczny	509
Radiologia w okresie II wojny światowej	510
Higiena – <i>Ryszard W. Gryglewski</i>	511
Kazimierz Karaffa-Korbutt i jego uczniowie	511
Szkoła Witolda Gądzikiewicza	515
Higiena żywności w ujęciu prawnym	517
Epidemiologia w kontekście higieny	518
Higiena społeczna i administracja lekarska w ośrodku warszawskim	519
Seweryn Szterling i higiena społeczna ośrodka przemysłowego	521
Zdzisław Steusing i higiena eksperymentalna	521
Paweł Gantkowski i higiena pastoralna	522
Medycyna sądowa – <i>Ryszard W. Gryglewski</i>	523
Leon Wachholz i metodyka eksperymentalna w medycynie sądowej	524
Psychiatria sądowa Wiktora Grzywo-Dąbrowskiego	525
Toksykologia sądowa – Włodzimierz Sieradzki, Jan Olbrycht, Sergiusz Schilling-Siengalewicz	528
Metodyka badania i zabezpieczania śladów sądowo-lekarskich oraz analiz chemiczno-toksykologicznych	534
Filozofia medycyny – <i>Ryszard W. Gryglewski</i>	537
Filozofia medycyny jako narzędzie krytyki	537
Filozofia medycyny jako synteza dziejów	539
Filozofia jako źródło metodologii w nauce	540
Epistemologia	542
Filozofia medycyny w ujęciu psychologicznym	545
Filozofia medycyny jako nauka ścisła	547
Etyka lekarska – <i>Józef Borówka</i>	549
Historia medycyny – <i>Ryszard W. Gryglewski</i>	561
Pragmatyczny i filozoficzny wymiar historii medycyny	561
Historia medycyny jako badanie źródeł	565
Biografistyka	567
Bibliografia medyczna	568
Historia medyczna	569
Historia medycyny jako perspektywa badawcza	570
Historia medycyny filozoficznie ujęta	571
Profesjonalizm w pielęgniarstwie – <i>Bożena Urbanek</i>	573
Wstęp	573
Kształtowanie nazewnictwa	574
Szkolnictwo pielęgniarstwa	577
„Pielęgniarka Polska”. Polskie Stowarzyszenie Pielęgniarek Zawodowych	581
Ustawa o pielęgniarstwie	582

<i>II WOJNA ŚWIATOWA</i>	585
Lekarze polscy w czasie II wojny światowej – <i>Andrzej Wysocki</i>	587
Wojna. Wrzesień 1939 roku	587
Pod okupacją	594
W Rzeszy Niemieckiej	594
W republikach sowieckich	596
Generalne Gubernatorstwo	597
Ziemie włączone do ZSRR, od 1941 r. pod okupacją niemiecką	620
Nauczanie i nauka	624
W więzieniach i obozach	629
Zagłada	631
Z Wojskiem Polskim w walce o ojczyznę	633
Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie	633
1. i 2. Armia Wojska Polskiego	638
Koniec wojny. Bilans	640
Suplement 1. Lekarze polscy w łagrach sowieckich – <i>Jerzy Supady</i>	643
Suplement 2. Polski Czerwony Krzyż – <i>Józef Janczy, Jerzy Supady</i>	647
<i>POSŁOWIE</i>	653
<i>Andrzej Wysocki, Wojciech Noszczyk</i>	
<i>SPIS ILUSTRACJI</i>	659
<i>SKOROWIDZ NAZWISK</i>	671
Wykaz skrótów	689

